

POVÍDKA ŽENY Z BATH

Má zkušenost, ne řada citátů ze slavných knih, mně možnost skýtá tu říci, jak plno manželství je béd; neboť já, páni, od dvanácti let, dík za to Pánubohu, už jsem šla s manželem pětkrát od vrat kostela; tak často vdána byla jsem já už a každý z mých byl po svém řádný muž.

Lidi mi ondy vykládali sice,
že Pán náš jenom jednou a ne více
šel na veselku v Káni v Galileji;
tím dal prý příklad, a mně říkat chtějí,
že jenom jednou já též měla vdát se.
A rovněž prý to neprošlo tak hladce,
co Kristus Pán kdys vytkl u pramene
ostrými slovy samaritské ženě:
„Pět mužů mělas,“ tehdáž promluvil k ní,
„a onen člověk, s kterým žiješ nyní,
není tvůj manžel!“ To prý pověděl jí.
Já ale nevím, co měl na zřeteli,
a ptám se, proč ten pátý, jehož měla,
neměl by platit taky za manžela?
Tak kolikrát se tedy mohla vdát?
Co žiju, ještě nikdo na výklad
se nezmohl a neřek jasné číslo,
i kdyby stokrát na přetřes to přišlo.
Co ale vím, a to lež nepřipustí,
že Bůh nám kázal množit se a růsti;
toť správný text, a na ten nemohu si
nic naříkat. Též děl, že manžel musí,
rodiče nechav, za mnou pospíšit si;
však zhola nic nám neřek o číslici,
o oktogamii či bigamii;
proč kvůli tomu mít mám patálii?

Když na moudrého Šalamouna vzhlednu,
myslím, že ten měl více žen než jednu.
Kéž by si Bůh byl na mne vzpomenu
a z jeho špásů přál mi jenom půl!
Jaký dar boží měl pro ty své ženy!
Takový mužský na světě dnes není.
To dá už rozum, Bůh ví, že ten král
si v první noci jistě víckrát hrál,
a s každou z nich! Ten uměl vyvádět!
Já žehnám Bohu, že mi dal jich pět.
Po jádru věci vždycky sáhla jsem;
pro měšec v pase i ten pod pasem.
Z rozličných škol jsou dokonalí žáci,
rozličné cviky v rozmanité práci
vždy vychovají mistry řemesla;
já zkušeností pět si odnesla.
Uvítám třeba šestého z těch hochů,
cudnou se nechci stavět ani trochu.
Odejde-li můj choť do jiných světů,
nějaký křesťan vždycky najde se tu;
apoštol dí, že boží přikázání
mi sotva nějak v novém sňatku brání.
Manželství přece není žádný hřích;
lepší se vdát než hořet ve chtíčích.
Já nestarám se, jestli někdo haní
hřích Lamechův a to, že měl dvě paní.
Jakub byl svatý, rovněž Abraham,
to dobře vím, a mohu říci vám,

že oba měli více než dvě ženy
právě jak mnohý jiný posvěcený.
Či slyšel někdo z vás kdy jakou zprávu,
že Bůh byl proti manželskému stavu
výslovně? Prosím! Nebo povězte mi,
řek, že má cudnost pěstěna být všemi?
Četla jsem, jako četli jste i vy,
co apoštol nám dí o panenství;
že o tom není přikázání Pána!
Lze radit ženě, aby byla panna,
leč rada není rozkaz ani způli,
Bůh svobodnou nám ponechal v tom vůli.
Kdyby chtěl Pán mít jenom samé panny,
jistě by sňatky byly zakázány.
Odkud vzít panny, to však řekněte mně,
kdyby se někde nezaselo sémě?
To zakazovat netroufne si ani
Pavel, když Mistr nedal přikázání.
Panenství staví jenom jako metu,
běž k ní, kdo umíš, pochlub se pak světu!

Však slovo to ne pro každého platí,
jen tam, kde Bůh svou moc chce ukázati.
Že apoštol byl panic, dobře vím;
když příklad dává však svým panictvím
a od druhých touž mravní cudnost žádá,
zajisté je to jenom pouhá rada

a shovívavě k sňatku dal mi vůli.
Co vytknout mi kdo může, vynajdu-li
si jiného po smrti svého muže?
Kdo bigamii v tomhle vidět může?
Ženy se dotknout není dobré sice –
apoštol myslí k ženě položit se –
dát koudel k ohni, v tom je nebezpečí;
je vám však jasné, o čem příklad svědčí.
Toť jeho závěr: jemu panenskost
je nad manželství jako nad křehkost.
Křehkost je vše, jestliže on a ona,
jářku, svůj život bez panenství skoná.

Však nezávidím věru té, jež pannou
radš zůstane, než býti dvakrát vdanou.
Té přísluší žít tělem, duší čistě;
já stavem svým se nechci chlubit jistě!
Bohatí páni, jistě dobře znáte,
nádobí všechno nemívají zlaté,
i dřevo stejný užitek jim dává.
Bůh ovečky své různě povolává,
jak se mu zlíbí, přerозličné tvary
u různých lidí mají jeho dary.

Panenskost, zbožnost, odříkání stále
jsou jistě věci velmi dokonalé;
což ale Pán, sám dokonalost, řek,
že každý měl by prodat majetek,

všechno, co má, a mezi chudé rozdat
a Krista Pána ve všem následovat?
To těm děl, kdož si vrchol vytyčili!
Odpusťte, páni, to je nad mé síly;
já věnovat chci nejlepší svá léta
radostem, plodům manželství a světa.

Řekněte taky, proč by, u všech všudy,
stvořeny byly pohlavní nám údy,
k jakému cíli účelně a vhodně?
Věřte mi věru, že ne bezdůvodně!
Ať si to někdo třeba po svém stočí,
že nám je Bůh dal k vypouštění moči,
a že ti naši drobečkové malí
jsou proto jen, rod bychom rozeznali
a jinak nic . . . Ach, říkáte, že ne?
To promluvilo slovo zkušené!
Nechci se hádat s učenými pány,
a proto říkám, k oběmu jsou dány,
jak pro nezbytný úkon, tak i k slasti,
za to nás Pánbůh nepostihne strastí.
Proč by pak v knihách psali otevřeně,
že muž svůj dluh má spláceti své ženě?
A čím by dluh byl jinak zaplacen,
ten požehnaný nemít inštrument?
Tak slouží tvorům jejich přirození
jak k močení, tak také ku plození.

Neříkám však, že každý měl by, maje
to vystrojení, jak jsem popsala je,
hned jít a přestat na místě být panic;
to o cudnost by nedbal nikdo pranic.
Kristus byl muž a panicem byl přece!
A v dějinách též známe mnohé světce,
kteřížto žili v plném odříkání.
Cožpak má slova panenskost snad haní?
Toť chléb je pšeničný, chléb spásy věčné,
a nechť my ženy jsme jen chleby ječné;
však Marek říká, že i ječné chleby
dal davu Pán, když bylo zapotřebí.
Já ve svém stavu zůstatí bych chtěla,
jejž dal mi Pánbůh, nejsem přejemnělá.
A jako žena využít chci cele
nástroje svého z rukou Stvořitele!
Bůh ztrestej mne, když budu odpírat si!
Ráno i večer ať mě můj má v práci,
když zachce se mu platit, co mi dluží.
Nač cavyky, já po tom toužím muži,
který by byl můj dlužník a můj rab
a musel nésti kříž svůj jako chlap
na vlastním mase, pokud bude můj.
Tak apoštol svým slovem při mně stůj!
Po celý život, kdyby se mi chtělo,
mít mohu v moci manželovo tělo;
manžel je přece vázán láskou k nám.
Toť přece něco, to si líbit dám!“

Tu vyjel odpustkář jak něčím štván:
„To ví sám Pánbůh a s ním svatý Jan,
vy jste mi, dámo, pěkný kazatel!
A já se ondy právě ženit chtěl!
Když tu však vidím, že mám platit draho
svým vlastním masem, marná lásky snaho!“

„Jen počkejte, já teprv mluvit budu!
Z jiného ještě ochutnáte sudu
a nápoj ten je věru hořčí piva!
A až vám řeknu, co se přiházívá,
jaký má mužský v tomhle svazku kříž,
jak já to zkouším celý život již
(já ovšem při tom vždycky byla bič),
pak poznáte, zda nepřejde vás chtíč
na doušek ze soudku, co teď se načne!
Ať nespálíte hrdlo příliš lačné!
Příkladů dám vám třeba celé tucty.
Kdo k zkušenosti druhých nemá úcty,
sám musí jiným sloužit k odstrašení;
toť z Ptolemaia, ode mne to není,
lze v *Almagestu* najít tento citát.“

„To, paní, věru, mohu jenom vítat,“
děl odpustkář, „dál rozviňte svou vědu,
jak začala jste, buďte bez ohledů,
ať o těch kumštech zví zas chasa mladá!“

„Když tedy chcete,“ řekla, „velmi ráda:
Dříve však prosím všechny shromážděné:
Budu-li mluvit věci, k nimž mne žene
má obraznost, pak neberte to vážně,
jen zažertovat chci si lehkovážně.“

Teď, panstvo, půjdu dál v té historii.
Jako že ráda pivo, víno piji,
vyličím věrně ty své manžely;
tři byli hodní a dva byli zlí.
Tři byli dobří, staří, mohovití,
však těžko mohli službu vyplniti,
kterou mě hýčkat byli zavázáni;
vy dobře víte, co tím myslím, páni!
VÍ Bůh, že často musím rozesmát se,
když vzpomenu, jak mívali se k lásce;
požitek z toho věru nebyl žádný.
Leč dali mi své klíče od pokladny;
tak jedna starost aspoň přestala mi –
získávat jejich lásku lichotkami.
Horoucně po mně toužili pak v loži,
já nestála však o to jejich zboží.
Vždyť chytrá žena sotva opomíjí
pečlivě získat lásku, nemá-li ji;
když jsem však v hrsti už své muže měla
a pole svá když vydali mi zcela,
proč bych jim potom chtěla zalíbit se,
leč pro zisk, abych vytěžila více?

Tak jsem je často zaměstnala v noci,
že bědovali smutně bez pomoci,
a nevysloužili si v posteli
z Dunmowe ten šperk pro vzorné manžely.
Uměla jsem je po svěm vždycky věsti,
že jako hňupi topili se v štěstí,
když ze stánkŭ mi směli na jarmarku
za pěkné slůvko přiněsti pár dárkŭ;
bylať jsem k nim dost ostrá, vpravdě vzato.

Teď poslyšte vřak, jak jsem navlěkla to;
vy, chytrě ženy, chápete mě cele.

Co chcete dostat, vynuťte si směle;
jako vy lhát a k přísahám tak mít se
muž nedokáže ani z polovice.
Těm chytrým nechci kázat touhle větou,
ty vědí už a někdy jen se spletou.
Chytračka zná už, v ěem je její síla,
namluví muži, že je vrána bílá,
za svědky berouc vlastní svoje služky;
vřak slyřte, já jak vystrčila rŭžky.

„Zač stojíš, držgreřle, víř, jak je žena
souseda zase dneska vyfintěná?!
Každý jí seká pocty knížecí,
a já tu v hadrech trěím za pecí!

A copak pořád děláš u souseda?
Má pěknou ženu? To ti láska nedá?
Co s děvečkou sis tuhle řuškal asi?
Chlípnicku starý, nech si ty své řpásy!
Já s přítelem si promluvit jen v řertu,
hnedka bys řádil jako banda řertŭ,
i když jdu za ním ve vří poěestnosti!
Ty přijdeř domŭ jako slíva, k zlosti,
a na lavici kážeř! Vem tě řas!
Jaká to bída – jindy spustíš zas –
že na krku ti visí chudá žena;
mít peníze vřak, být tak urozená,
to zase řňukal bys jí za zády:
,Ta její pýcha! A ty nálady!
A být tak hezká, řekneř, uličnicku,
že s každým kuplířem se sleze v mřiku,
že musí jistě býti nestyda,
když každý mužský rád jí uhlídá.

Říkáš, že tihle pro zlato ji chtějí,
ti pro vnady a sličnost v obliěejí,
ten, že ji chce, když tancuje a zpívá,
ten proto zas, že pěkně hovořívá,
ten že se chytil na ruěiček krásu;
tak podle tebe jde to s řenskou k řasu!
Díř, že by padly každě hradní valy,
kdyby je muži takhle oblěhali.

Když bude ošklivá zas, budeš lkát,
že každého chce lapit do tenat,
že prý všem skáče na krk jako fena,
než najde přeci nějakého křena;
že není ani na rybníce husy,
jež o housera prý se nepokusí.
Řekneš, jak mohl k šeredě bys lnout,
kterou by nikdo nechtěl obejmout.

Tak mluvíš, lotře, když jdeš na své kutě,
moudrý prý nemá do ženění chutě,
ni ten, kdo přijít chce prý do nebe.
Hromy a blesky patří na tebe,
ty vyzáblino, jen ať Bůh tě zkřeše!

Říkáš, že kouř a taky díry v střeše
a hádky s ženou vyhánějí muže
z vlastního domu. Kdopak za to může,
že se ti, dědku, nadávky tak líbí?

Říkáš, že ženy skrývají své chyby
před svatbou, aby líp se pak jim vládlo.
To pro lumpy je, jářku, pořekadlo!

Říkáš, že osly, koně, psy či voly
způsobem můžeš zkusit jakýmkoli,
než koupíš je, prý na okříny, mísy,
lžice či židle každý posvítí si

a stejně je to s nádobím a sukнем;
že nevržeš však pod ženiny sukně,
než si ji vezmeš. Zalez, blázne, zpátky!
Pak prý je vidět naše nedostatky!

A říkáš taky, že se zlostí třasu,
když v jednom kuse nechválíš mou krásu,
když nekoukáš se na mě bez ustání
a neříkáš mi, „ty má krásná paní“,
když nemám slávu na den narozenin
a nové šaty, kterých si tak cením,
když k chůvě mé se chováš málo dvorně,
když nejsi slušný ani ke komorné
a k příbuzným mým, jak se náleží;
to pořád meleš, starý sude lží!

A věř mi, že jsi křivě předpojatý
na učedníka Janka, že má zlatý
lesk ve vlasech a že je kučeravý,
že ochotný je, že mě pěkně zdraví;
nedám mu nic, i kdybys umřel zítra.

Spíš řekni, proč tak pečlivě a zchytra
přede mnou skrýváš klíče od pokladny?
Cožpak já na ně nemám nárok žádný?
Pročpak si děláš ze své ženy blázný?
Při Jakubu, to vezme konec rázný;
nebudeš mít, i kdyby sklál tě vztek,

ani mé tělo, ani majetek!
Však uvidíš! A nepomůže ani
tvé hlídání a to tvé špehování!
V truhle mě zavřít, to je tvoje snaha!
Co abys řekl. „Jdi si, jdi, má drahá,
bav se, jak chceš, věřím ti bez mezí,
jsi věrná žena, pravda zvítězí!“
Nechceme muže, co nás pořád střeží;
líp cítíme se volné, bez otěží.

Nad všechny lidi ať je požehnán
astrolog moudrý Ptolemaios, pán,
jenž tohle říká ve svém Almagestu:
„Ten muž si zvolil nejmoudřejší cestu,
který nic nedbá, kdo je pánem světa.“
Tenhleten smysl má ta jeho věta:
Proč staral by ses, když máš všeho dost,
co druzí lidé mají pro radost?
Mlč, dětino, a to, co máš, si ber,
dost užiješ mě ještě navečer.
Jaký jsi skrblík, člověk nepřející!
Kdyby si druhý připálil svou svíci,
neměl bys přece světla o nic méně;
máš dost, tak pořád nekňuč utrápeně!

Říkáš, že když se dáme do parády
a drahým šatem zkrášlíme své vnady,

je brzy veta po vši naší ctnosti.
Víš Bůh, proč tak se nutíš do přísnosti
a dokládáš to v apoštola jménu.
„Takové šaty vpravdě kráslí ženu,
jež s cudným studem jsou vždy v souladu.
Ne drahé látky, nenos parádu
a perly, zlato, načesané vlasy!“
Ba, podle těch tvých litaní asi
se budu řídit! No, to si pán počká!
A také říkáš, že jsem jako kočka,
té prý když spálíš chlupy na kožiše,
zůstane ležet na pelechu tiše;
když je však kožich hebounký a hladký,
nehledá nijak cestu domů zpátky,
již před svítáním ukázat jde v lesku
srst svoji pěknou na kocouří stezku.
A tím chceš říci o mně, že když snad se
dám do parády, běhám ukázat se!

Ty blázne, co máš z špehování všeho?
I kdybys prosil Arga stookého,
ať mě, jak umí, co nejlépe hlídá,
když se mi zmane, pranic neuhlídá,
sklapne mu, zrak ať jak chce přibystří.

A říkáš také, že jsou věci tři,
jichž falší svět se plete jen a zvrťá,
takže by přes moc byla už věc čtvrtá;

Bůh tref tě za to šlakem, draku starý!
Žena prý, která vyvolává sváry,
je, jak mi kážeš, jednou z těchto věcí.
Což příměr jiný nelze vymyslet si,
z něhož bys dělal ty své paraboly?
Proč chudáka si ženskou vždycky zvolí?

Lásku žen rovnáš k pekelnému žáru,
k bezvodé poušti, kde vše dojde zmaru,
anebo také k výhni rozpoutané,
co tím víc chce, čím divočeji plane,
a hltá kolem všechny hořlaviny.
Prý jak červ strom, to je tvůj obraz jiný,
tak šírá žena zvolna svého muže,
což každý ženáč potvrdit prý může.“

Ba, panstvo, takhle byla jsem k nim rázná,
tak jsem si z mužů dělala vždy blázna,
řkouc, tak že mluví, kdykoli jsou zpiti.
Výmysl byl to, leč vše dosvědčiti
mi mohl Janek či má neteř milá.
Pane, jak často jsem je potráznila,
a bezdůvodně dala jsem jim lekci!
Hryzat a rzát jsem uměla jak hřebci.
Já žalovala, třeba vinna sama,
jinak bych často shořela jak sláma.
Ten, kdo dřív přijde, taky dříve mele;
já fňukala a spletla nepřítele.

A třebaže nic neměl na svědomí,
byl rád, když dostal pardon, o to šlo mi.

Výčitky musel snášet o milence,
a třeba chudák byl už bez potence,
přec lehtalo mu srdce pomyšlení,
že vlastní žena ještě tak ho cení.
Jen proto chodím v noci na pochůzky,
já tvrdila, bych střežla jeho schůzky,
což krylo jako záminka mé freje.
Tak žena zchytralá už v kolébce je;
pro celý život Bůh nám štědře vdých
slzy a lest a chutě do pletich.
Tak smím se chlubit, že vždy při závěru
jsem zvládla muže ve všem, v každém směru,
lstí nebo mocí nebo nevrlostí,
jindy zas řádným projevením zlosti.
Zvlášť odnesli to vždycky v posteli,
krom výčitek nic ze mne neměli;
hned vyklouzla jsem, jakmile se na mě
začali tisknout, objímat mi rámě;
dřív, než mi dali něco na výkup,
já nesnášela něžnost mlsných hub.
I radím všem, by nevznikla vám škoda:
Kde můžeš, vydělej, neb vše se prodá!
Nezlákáš nikdy kořist bez návnady;
já pro zisk dala všanc i svoje vnady,

ba, sama jsem jim předstírala vášně,
ač jejich špek mě mrzel někdy strašně;
odtud mé hádky, tvrdé otěže.
I kdyby měli vedle papeže,
ryla bych do nich u vlastního stolu,
své účty bychom vyřídili spolu.
Bůh mi to dosvědč, ochránce všech slabých,
testament na to hnedka napsala bych,
že chytrá žena muži zrak vždy vytře!
Já jsem to vždycky navlekla tak chytře,
že po každé spíš ustoupili radši,
než vidět ženu, jak se pořád mračí.
Byť ve vzteku muž zuřivost měl lvovu,
nemoh se dostat k poslednímu slovu.

A já pak řekla, když se ztišil, měkna:
„Tak, Vilíček můj ovčička je pěkná,
pojd', můžíčku můj, pojd', a dám ti pusu!
Ale buď příště hodný bez rámusu!
Když vynášíš rád trpělivost Joba,
to nesmí v tobě propukávat zloba.
Měj trpělivost, kterou kážeš pořád;
však naučím tě, chceš-li se mnou orat,
že oceníš, když potom s tebou vyjdu!
Jeden z nás musí couvnout v zájmu klidu;
a jsou-li muži moudřejší, tak šup!
Ty první musíš dát se na ústup.

Proč naříkáš, proč tolik sténáš tady?
Že jen ty sám chceš pro sebe mé vnady?
Hle, vše si vezmi, všechno chci ti dát!
Trápím tě, Petře, máš to ale rád.
Já býti z těch, co krásu prodat běží,
chodit bych mohla jako růže svěží,
já ale jenom pro tebe ji mám;
Bůh je mi svědkem, že jsi vinen sám!“

To byly naše stálé dišputace.
O čtvrtém choti promluvíme teď krátce.

Čtvrtý byl chlípník, říkám bez okolků,
a chci tím říci, že si držel holku.
Já byla mladá, děvče k nakousnutí,
bujná jak straka, plná sil a chutí.
Jak tančila jsem, pane, při citeře
a zpívala jako slavík z keře,
sladkého vína když jsem nalízla se!
Ten Metellius ohavný, to prase,
jenž holí život ukrátil své dámě,
že pila víno, měl si přijít na mě!
Mně nezahnal by žízeň, na mou duši!
A po víně vždy myslím na Venuši;
tak jistě jako kroupy plodí mráz,
mlsavá huba mlsný chtíč má zas.
A víno ženským v chtíči nezabrání,
jak dobře znají dovádíví páni.

Když vzpomenu si na své mládí, pane,
na rozkoše a choutky nespoutané,
dodneška mě to ještě lehtá v hrudi.
Pocity libé dodnes ve mně budí,
že jsem si lízla života až u dna.
Leč stáří, běda, jedová ta studna,
vyssála z kostí všechnu dřev a krásu.
Nu, sbohem! adieu! táhněte si k ďasů!
Pel pryč už je, už neshledám se s vámi,
teď obchoduju leda otrubami,
a přece vzhlížím na svět zvesela.
Čtvrtého tedy teďka manžela.

Řeknu vám, celá pryč jsem byla vzteky,
když hledal jinde proti nudě léky.
Ale to ví sám Pánbůh, brzy již
měl z téhož dřeva ode mne svůj kříž.
Ne hříšně snad a zaprodáním těla,
přece však k druhým tolik jsem se měla,
že v jeho tuku jsem ho takhle pekla;
prskal a žárlil, křeček jeden vzteklá!
Na zemi byla očistec jsem jeho;
království snad tím dosáh nebeského.
Jak často fňukal žalostně, když nejvíc
a nejkrutěj ho začal tlačit střevíc!
Nikdo než on, a potom oko boží,
neznal, jak často stlala jsem mu hloží.

Umřel, když šla jsem do Jerusalema,
a víc než křížek na svém hrobě nemá;
nádhery ovšem není na tom rovu,
jaká kdys kryla hrobku Dariovu,
již vyzdobil tak umně Apelles;
to by mi lezlo příliš do peněz.
Ať v klidu spí, Bůh přej mu věčné slávy,
teď má svou truhlu a ten hrob svůj tmavý.

Teď abych ale o svém pátém řekla;
nebeský Pánbůh rač ho chránit pekla,
ač to byl ze všech nejhroznější tyran!
Ubohý hřbet můj, jak byl často týrán,
jak by v něm rány nadosmrti zely!
Jak byl však čilý, čerstvý na posteli
a jak to se mnou uměl v pokojíčku,
kdykoli toužil dostat moji čičku!
Byť by mi rozbil všechny kosti v těle,
mou lásku horoucí měl vždycky cele.
Jeho jsem, myslím, měla nejradši,
drahoty dělal, a to postačí;
ženská, ať nelžu, má, jak Pánbůh ví,
ve věcech lásky zvláštní představy;
co nejde jen tak zlehouchka a brzy,
po tom vždy nejvíc žadoní a slzí.
Zakaž jí něco – a už po tom letí,
doléhej na ni – ona uteče ti.

S poptávkou zboží bývá vydraženo,
trh plný kupců nahoru jde s cenou,
nedbá se o to, co je cítit lácí;
v tom chytrá žena umí pozor dát si!

Pátého muže, Bůh mu ráj dej sladký,
jsem měla z lásky, ne pro jeho statky.
V Oxfordu student býval kdysi dřív
a bydlel potom, školu opustiv,
v městečku našem u mé přítelkyně,
u Alenky, dej Bůh ať nezahyne!
Znala mé ledví, co se všeho týká,
líp nežli uši mého zpovědníka.
Jí svěřila jsem všechno neprodleně,
i kdyby muž můj čural proti stěně,
byť o život šlo, vždy jsem přišla na ni,
na ni a ještě na jednu ctnou paní
a na svou neteř, již jsem v lásce měla,
těm třem jsem vždycky duši otevřela.
To často šlo tak daleko, že pán by
se málem zalkl pod přívalem hanby
a na svou hlavu přivolával hromy,
že se mi prořek s věcmi ze soukromí.

A tak se jednou stalo v postním čase
(já s přítelkyní často vydala se
na táčky v březnu, v dubnu a též v máji,
od domu k domu, kde co povídají,

když jsem se před tím dala do parády),
že Alena a Jeník, student mladý,
a já jsme spolu na toulku šli poli.
Muž celý půst dlel v naší metropoli,
a tak jsem mohla volně radovat se,
obhlédnout jiné, sama vidět dát se
veselou chasou; copak víme, kde
a jak se láska v světě nenajde?
Byla jsem proto pilná návštěvnice
procesí, poutí, kde šlo pobavit se,
kázání, svateb nebo vigilií,
her o zázracích, dav kde pestrý mívá.
Ať se mé sukně šarlat roztočí!
A tak mi červi, moli, roztoči
nesnědli nikdy z šatů ani nitku,
že byly stále v kole na prohlídku.

Ale teď dále ty mé příhody.
Tak jsme si vyšli do krás přírody,
kde jsem s tím chlapcem mluvila tak hravě,
až jsem mu řekla, zcela předvídavě,
že kdybych někdy zase odověla,
jeho si vezmu, jeho za manžela.
Nechci se chlubit, ale v punktu vdavek,
vždycky jsem měla navnaděný splávek
a byla jsem v tom vždycky na výši.
Necením za mák chytrost u myši,

co má jen jednu díru utíkáci;
když ta jí selže, vše tím rázem ztrácí.

I řekla jsem mu, že je kouzelník –
matka mi tenhle poradila trik –
že okouzlit mě, že se mi dnes v noci
zdálo, že on mě zabil bez pomoci,
div se mé lože v krvi netopilo;
že ale věřím, že to k dobru bylo,
vždyť, jak se říká, krev znamená zlato.
Opravdu ovšem nevzdychla jsem na to,
provedla jsem tak jen své matky radu,
tak jako jindy, případ od případu.

Co jsem to chtěla? Hrom do toho díla;
aha, už vím, kde jsem se přerušila!

Tak když můj čtvrtý ležel na prkně,
já naříkala v pláči přesmutně,
jak ženy musí, to už je tak zvyk,
a na tvář jsem si dala kapesník;
však protože jsem měla náhradníka,
má lítost nad tím byla neveliká.

Sousedé zrána přišli pro manžela
a odnesli ho plačky do kostela.
Jeník, náš student, kráčel v jejich středu.
Pomoz mi Bůh, já zapřít nedovedu,

že napadlo mi, jak šel za nosítky,
že vyniká tak nádhernými lýtky,
až mě to chytlo u srdce. Byl stár,
jak domnívám se, tehdy dvacet jar,
a já, ať nelžu, čtyřicítka měla;
hříběcí zuby jsem však podržela
a řídce seté, což, jak, panstvo, znáte,
znamená pečeť od Venuše svaté.
Přisám bůh, švandu mívala jsem ráda,
byla jsem pěkná, bohatá a mladá;
a všichni muži říkali, že mám
jak z hedvábí tu svoji *quoniam*.
Jak v mozku Martem, v srdci zase vše
mám prostoupeno dechem Venuše.
Od Venuše mám rozkoš, mlsné chuti,
Mars mě zas k síle tvrdošíjně nutí;
já Marta v Býku měla za znamení.
Že lidem láska bez hříchu, ach, není!
Vždy šla jsem za svou náklonností krátce,
a tu mi dala moje konstelace
a nemohla jsem odpírat ni trochu
Venušin koutek příjemnému hochu.
Znamínko Marta nosím ještě v líci
a v jednom místě, jež je lépe skrýt si.
Před zatracením ať mě Pánbůh chrání,
já milovala bez uvažování;
dle vlastních choutek brala jsem své lásky,
a když byl pěkný, tedy bez otázky:

Je bílý? Černý? Bohatý či chudý?
A zda má dlouhé nebo krátké údy?

Ten čilý, pěkný student, co víc říci,
ten Jeník náš si vzal mě po měsíci
s náramnou slávou; a co před časem
jsem dostala, své peníze a zem,
jemu jsem dala, správu svého statku;
trpce jsem toho želela však v krátku.
Nestrpěl nic, v čem já viděla štěstí.
Jednou mě, Bože, uhodil i pěstí,
když z knihy list jsem vytrhla mu! Hluchá
jsem proto napůl od rozbití ucha.

Byla jsem jako tvrdošíjná lvice
a neměla jsem uzel na jazyce;
jak dřív jsem chtěla choditi si dále
dům od domu přes jeho kletby stálé
Kázal mi proto, četl v jednom karé
z jedné své knihy římské bajky staré,
třebas jak jistý Sulpicius Gallus
opustil ženu a jak ztropil rámus,
že jedenkrát s odkrytými vlasy
ze dveří jeho domu vyhlédla si!

Či jiný zas jak opustil svou paní,
když odešla si sama bez tázání

na letní hry; ten muž byl z Říma taky.
A potom hledal dychtivými zraky
přísloví knihy Soudců ve své bibli,
v kterém se nějak všichni muži zhlídli:
Muž nemá nechat ženu všude lítat.
A potom věrně uváděl vždy citát:

„Ten, kdo si dům chce postavit z proutí,
na slepém koni přes brázdy se krouť
a trpí ženě navštěvovat pouti,
ten v oprátce by měl se ocitnouti!“

Leč nadarmo, já nikdy ani zbla
na přísloví a moudrost nedala.
Proč nedal pokoj? Mně se málo líbí,
kdyžtě mi druzí vytýkají chyby,
a Bůh ví, že vám též ne, z valné části!
Úplně zuřil, jímalo ho záští,
že jsem mu nikdy nedala hrát prim.

Teď svatý Tomáš budiž svědkem mým,
proč jsem mu z knihy vytrhla tu stranu
a proč jsem ohluchla, když dal mi ránu.

Měl jednu knihu, kterou mermomocí
čet pro zábavu skoro dnem i nocí,
již *Valerius* zval a *Theophrast*,
a při četbě se musel smíchy třást.
Učenec jeden obýval kdys Řím,
kardinál byl to, svatý Jeroným,

jenž napad v knize Joviniána,
tu měl; a rovněž Tertulliána
a Heloïsu, onu abatyši;
a to, co Trotula a Chrysipp píše,
a *Příslaví* měl Šalamouna krále,
Ars Ovidia, mnoho jiných dále;
v jediný svazek svázány tam byly.
A dnem i nocí, když měl volnou chvíli
po ostatní své každodenní práci,
v téhle své knize zvykl listovat si
a čítávat o ženách zlotřilých.
V legendách jeho více bylo jich,
než dobrých žen má celé Písmo svaté.
Je nemožno, vy za pravdu mi dáte,
o ženě aby někdy klerici
mluvili dobře – vyjma světici;
leč jinak nikdy, nikdy o ženě!
Kdo namaloval čerta na stěně?
VÍ BŮH, kdyby tak ženy měly v zvyku
psát povídky jak klerik v kamrlíku,
o mužích zla by snesla každá sama,
že pykali by všichni od Adama.
Rod Venušin a Merkurovy děti
se od přírody musí nesnášeti;
Merkur se k vědám, k mudrování hlásí,
Venuše má zas bujné hodokvasy.
A pro odlišnost dvojí nátury,
když ona klesá, on jde do hůry.

VÍ BŮH, když Merkur v Rybách u bodu je
nejniž v své dráze, Venus exaltuje;
zdvih Merkurův zas Venušin je pád.
Učenec proto ženy nemá rád.
A je-li mudřec starý, nestačí-li
už na Venuši, krapet nemá síly,
sedne a píše pusté blábolení,
že žena v srdci nikdy věrna není.

Leč teď bych říci chtěla, na mou věru,
jak pro knihu jsem přišla do maléru.
Ten můj pan Jeník jednou v nočním čase,
u ohně sedě, v knize čet si zase;
o Evě nejdřív, pro jejížto hřích
upadlo lidstvo do muk smrtelných,
pro jejíž vinu umřel Kristus Pán,
jenž k naší spáse prolil krev svých ran.
A o ženách si opakoval slova,
že prý jsou zkázou rodu Adamova.

Četl, jak Samson přišel o své vlasy,
jež jeho milá v spánku ustříhla si,
pro kterouž zradu vypíchl mu oči.

A pak, ať nelžu, čet mi celé noci,
jak Herkules pro Dejaniru, ženu,
sám sebe kdysi přived do plamenů.

A nevynechal strast, již Sokrates
od obou dvou svých manželek kdy snes;
Xantipa vlila nočník na něho,
a chudák, sedě s klidem mrtvého,
osušiv hlavu, zabručel jen k tomu:
,Děšť přichází, když dozní rachot hromu.'

A zvrhlosti té krétské Pasifaji
myslel, že zcela za pravdu mu dají.
Fuj! To byl hnus! Tak radši o tom dosti,
o jejím chtíči plném zvrácenosti!

A povídka ta zdála se mu vtipná,
jak pro svou rozkoš Klytaimnestra chlípná
manžela svého zrádně zavraždila.

Sdělil mi také okolnost, jež byla
důvodem smrti Amfiaraovy,
a vylíčil mi té své knihy slovy,
jak za šperk zlatý zrádná Erifyla,
manželka jeho, Řekům prozradila,
kde její manžel míní se jim skrýti;
a to mu u Théb přetrhlo nit žití.

O Lucii a Livii mi řek,
že obě mužům ukrátily věk,
ta z nenávisti, ona z lásky k němu.
Livie v noci dala muži svému

jed vypít, neb ho v záští měla strašně.
Lucie zase choti svému z vášně,
aby jej k sobě navždy upoutala,
takový dryák lásky namíchala,
že z něho umřel, nežli přišlo ráno.
Tak oba muži měli doděláno.

Pak Latumius jeden bůhvíjaký
si stýskal druhu – to mi četl taky –
že na zahradě zhoubný má prý strom;
tři ženy jeho na stromě že tom
se v posedlosti náhlé oběsily.
A druh mu řekl: ,Příteli můj milý,
roub dej mi, ať strom blaho skýtající
též doma v sadě mohu vypěstit si!'

Z pozdějších dob též čet mi pojednání,
jak ženy muže zavraždily v spaní
a s milenci jak spaly pak ty ženy,
když bradou vzhůru ležel zavražděný.
Jak jiní byli zabiti pak spíce
ženami svými hrotem od jehlice.
Jiné zas daly mužům vypít jed.
Víc vražd mi líčil, než lze pomyslet.
A průpovídky, ty mu známé byly
ve větším množství, než je plev a býlí.
,Líp bydlet se lvy', to mi říkal taky,
,nebo žít mezi ohavnými draky,

než s ženou, co si v hádkách brousí vtip!
Anebo říkal: „Na střeše je líp
než dole v domě se zlou ženou v páru,
jež tak má radost z potyček a svárů,
že co chce manžel, má vždy nerada.“
A také: „Žena stud svůj odkládá
hned s tím, jak odloží svou košili.“
Či: „Krása ženy, cudná není-li,
je zlatý prsten na rypáku svině!“
Kdo neuhod by teď, jak pohnuly mě
k hoři a smutku jeho řeči plané?

Když viděla jsem, že už nepřestane,
když celou noc se jeho četba táhla,
tři listy z knihy vytrhla jsem znáhla,
ze kterých právě čet si jednu stranu,
a k bradě pěstí dala jsem mu ránu,
až do plamenů v krbu padl zády.
Jak lev se vztyčil do zuřivé vády
a do hlavy mi pěstí dal až věru
jsem jako mrtvá padla po úderu.
A on, když viděl, jak tak ležím tiše,
strachy by z domu utek nanejspíše,
však já jsem k němu promluvila z mdloby:
„Ha, zabil jsi mě, hade plný zloby,
zavraždil jsi mě pro statky a jmění,
ale než umřu, dám ti políbení.“

Tu přišel blíž a klekl na kolena:
„Aličko,“ řekl, „moje přemilená,
Bůh ví, že nikdy nedostaneš bití,
z tvé viny jsem tě musel udeřiti,
odpusť mi, prosím, snažně si to přeji...“
Prásk! Už měl jednu přímo v obličejí
a já jen křikla: „Toť má pomsta, vrahu,
teď ať si umřu, mlčky, bez průtahů!“
Konečně ale, s nářky, se slzami,
vše srovnalo se zase mezi námi.
Otěží zcela musel vzdát se pro mě
a dal mi vládu na polích i v domě
i nad sebou; tak poslouchal svou ženu,
že knihu svou hned hodil do plamenů!
A když jsem vládu takto získala si
a svrchovanost pro veškeré časy,
když říkal: „Věrná ženuško, má paní,
co chceš, si můžeš dělat do skonání,
měj na mysli jen čest a moje jméno!“ –
všem našim hádkám bylo odzvoněno.
Byla jsem k němu, jak Bůh nad námi je,
nejsladší z žen od Dánska do Indie,
a on byl taky velmi milý ke mně.
A nechať Bůh náš, vládce naší země,
té duši žehná, milost přej mu všecku!
A teď, když chcete, tu mou povídečku.“

Když tohle slyšel fráter, řekl v smíchu:
„Paní, ať stihne mě teď kletba hříchu,
nemá-li tohle dlouhou preambuli!“

Půhončí zaslech toho slova půli
a hnedka vykřik: „Pro Kristovy údy!
Pan fráter takhle míchat se chce všudy;
žebravý mnich jak moucha, dobří lidé,
strká svůj sosák do všeho, nač přijde.
Ty kutno mnišská, co s tou prebambulí?
Bambulo, mlč, a necituj své bully!
Ty jsi jen živel špás nám rušící!“

„Ty tak,“ řekl fráter, „pane biřici?
Dřív nežli naše pout se ukončí
já v povídce své ztepu půhončí,
že se až lidé budou válet smíchy!“

„Pak sper tě, frátře, ňas i s tvými hříchy,“
řek půhončí, „a mne ať taky spere,
když nepovím vám cestou o fráterech
dvě či tři historky, že až ti v hrudi
pak bude, frátře, horko u osrdí;
nemysli pak, že tě to nenamíchá!“

Hostinský zvolal: „Hnedka buďte zticha!
Ať paní řekne tu svou historii!
Jste jako lidi, když se pivem zpijí!“

Nu, dámo, mluvte, tak se nejlíp stane!“

„Jak tedy chcete,“ řekla, „dobře, pane,
když zde pan fráter dá mi licenci.“

„Rád, paní,“ on řekl, „slyšet vás už chci.“

*

Za dávných časů, za Artuše krále,
o kterém Briti mnoho mluví k chvále,
království víl prý bylo v této zemi.
Královna skřítků s poddanými všemi
v zelených lukách často tančila si,
jak měli za to před dávnými časy;
století jsou to celá už. Dnes lidi
už nikdy nikde elfy neuvidí.
Dnes pro modlitby, zbožnost jaksepatří
těch kazatelů a všech svatých bratří,
kteří se hemží krajem kterýmkoli
jak v záři slunce rozptýlení moli,
světnicím, síním, sýpkám žehnajíce,
a všudy vniknou, do měst, do vesnice,
do hradů, stodol, do chlívů i věží,
nějakou vílu našel bys stěží.
Kde hemžilo se dříve dryadami,
tam chodí nyní kazatelé samí
a čtou zde večer jako za svítání
modlitby své a bohoslužby ranní,

jak v kutně táhnou od vesnice k městu.
Ženy teď mají bezpečnou už cestu
pod každým stromem, v každém houští, kři;
krom mnicha se už můra nespátří –
a mniši ve zlém ženu netlačí!

Král Artuš čítal mezi nejmladší
své rytíře i toho mládence,
jenž jel si jednou z lovu při řece,
a náhoda vtom v cestu přivedla mu
na polní cestě dívku zcela samu.
Nic se jí neptal, nedbal na obranu
a mocí zbavil panenství tu pannu.
A proto lidé tolik nadělali
a tolik žalob došlo na něj králi,
že rytíř ten byl souzen podle práva
a měla mu být useknuta hlava,
jak zákona to chtěla litera.
Královna však a paní kdekterá
o smilování lkaly vytrvale,
až dostal život darem z rukou krále,
ať královna, co zmane si, s ním dělá,
ať zachrání ho, či ho zhubí zcela.

Dík vzdala králi horoucími slovy
a jednou takto děla k rytířovi,
když viděla, že přišel vhodný čas:
„Napořád ještě v sázce je tvůj vaz

a na půl mrtev, na půl živ jsi teď.
Budeš smět žít, když dáš mi odpověď,
po jaké věci ženy nejvíc touží.
Pozor, ať kat si krk tvůj nezaslouží!
A jestli neznáš odpovědi vhodné,
dávám ti lhůtu do roka a do dne,
aby sis našel, zda by ti kdo řek,
jak rozlousknout ten tvrdý oříšek.
Dáš mi však slovo, dřív než odjet smíš,
že osobně se zase dostavíš.“

Rytíř si vzdychl, zkrušen touhle ranou,
ale co dělat? Což měl na vybranou?
I rozhodl se vyrazit a jet
a po roce jí přinést odpověď,
jakou mu vnukne v dobrotě své Bůh;
a rozloučiv se, vyjel nazdařbůh.

Každý kout v zemi hleděl vyméstí,
kde jen se mohl nadít ve štěstí
a vypátrat, co ženy nejradš mají;
leč neobjevil nikde, v žádném kraji
ani dva lidi stejné záliby,
co objasnění stejné dali by.

Ten řek, že zlato nejvíc ženy blaží;
ten zas, že čest; ten – po kráse že baží;

ten šaty řek; ten – rozkoš v posteli
a vdát se zas, když ztratí manžely.

Či že nám srdce v proudu lichotek
nejspíše měkne, jak zas jiný řek,
a že vám nelžu, trefil blízko k cíli;
vždyť lichotky nás vždycky ochočily
a na pozornost, na lichotnou péči
se chytne ryba malá jako větší.

Těž říkali, že máme nejradši
vše dělat tak, jak nám se uráčí,
když nevytýká muž nám naše vady,
leč jedná s uznáním dle naší rady.
A měli pravdu, vždyť my, všechny ženy,
když za něco jsme byly vyplísněny,
hned vyvádíme, když nám pravdu řeknou.
Jen ať to zkusí, kdo mne nazve štěknou!
Byť naše srdce spoustu hříchů tají,
ať za moudré a ctné nás pokládají!

Těž říkali, že radost žena mívá,
když lidé myslí, že je spolehlivá,
že v předsevzetí stojí vytrvale
a svěřené že nevyzradí dále.
To však je vpravdě zcela naruby;
my nedržíme jazyk za zuby,
jak o tom svědčí Midas od Ovida.

Znáte ten příběh? V něm se vypovídá,
že Midas měl pod dlouhatánskou kšticí
pár uší délkou oslích slechů zvíci,
leč doved skrývat, že je dlouhouchý,
a lidé o tom neměli ni tuchy;
nikdo to neznal, kromě jeho ženy,
již miloval a již byl nakloněný.
Prosil ji, aby ani živé duši
neřekla, jaké netvorné má uši.

I zařekla se, že ni za svět celý
k té hanebnosti by ji nepřiměli,
že neuvrhne muže v ostudu,
že zamlčí to už jen ze studu.
Leč poznala, že snad ji zahubí to,
když tajemství má nosit věčně skryto,
tak začalo v ní bobtnat a tak růst,
že aspoň slovo muselo jí z úst.
Netroufla si s tím přijít na člověka,
i zaběhla si v blata nedaleká –
plameny už jí srdce spalovaly –
a jako bukač buká nad močály,
k vodě si lehla, sklonila se k ní:
„Nezrad mě vodo, ve svém šplouchání,
a co ti řeknu, pro sebe si nech;
můj muž má místo uší oslí slech!
Duše má pokoj, teď už je to venku,
byla bych se tím zalkla za chvílenku!“

Vidíte, i když zamlčíme věc
snad na chvílku, ven musí nakonec.
Kdo ještě chce, ať si i konec přidá;
může jej celý najít u Ovida.

Když rytíř onen, o němž mluvím hlavně,
zřel, že mu nikdo neporadí správně
s tím, po čem nejvíc touží všechny ženy,
byl chudák v srdci všecek zaražený;
trvání lhůty zrovna skončilo mu,
den nadešel, i musel zpátky domů.
A jak tak jede, v duši temné stíny,
náhodou zajel v lese do tišiny,
kde náhle spatřil zástup tanečnic,
dva tucty dívek nebo ještě víc.
Tu dostal nápad uvidět je zblízka,
v naději, tam že poučení získá.

Dřív ale než se dostat mohl k cíli,
ty tanečnice se mu vytratily.
Stvoření živé neviděl kol hnout se,
jen starou bábu sedět na palouce,
tak šerédnou, že nelze myslet víc.
A tahle bába povstala mu vstříc:
„Rytíři,“ řekla, „odtud nevyjdeš!
Řekni mi ale pravdu, co tu chceš,
snad by se našel proti tomu lék;
vždyť moudrost s sebou přináší můj věk.“

„Matičko drahá,“ rytíř jen si vzdych,
„smrt čeká mne, když nenalezl bych
to, po čem ženy touží nejžhavěj.
Když poradíš, vše, oč si řekneš, měj!“

Tu řekla: „Stvrď mi tedy rukoudáním,
že uděláš mi, co bude mým přáním,
pokavad bude splnění v tvé moci;
a zvíš to ještě před příchodem noci!“

„Platí!“ řek rytíř. „Na to máš můj slib!“

„Pak,“ na to ona, „tvrdím bez pochyb,
že nezemřeš; jsem zcela přesvědčena,
že shodně se mnou smýšlí každá žena.
Té nejpyšnější z nich se třeba ptej,
co závojem si halí obličej,
a moje slova žádná nepopře ti.
Nač dlouho mluvit, teď už můžem jeti!“

Pak do ucha mu pošeptala větu,
a ať prý se má beze strachu k světu.

Když přišli k dvoru, rytíř hlásil chutě,
že dostal slibu ve sjednané lhůtě
a k odpovědi že je přichystaný.
Tu mnohé dámy vznešené a panny,

a pro svou moudrost taky mnoho vdov,
posoudit přišly pravdu jeho slov
s královnou v čele v tomhle tribunále;
a potom rytíř vybídnut byl dále.

Rozkaz byl dán, ať všechno ztichne v síni,
a rytíř měl všem zodpovědět nyní,
po čem že nejvíc pozemšťanky touží.
Ten rytíř vůbec neocit se v louži,
leč mužný hlas hned uměl pozvednout
v odpověď, kterou slyšel celý soud.
„Má královno,“ řek, „ženy nejraději
ze všeho vždycky mužům poroučejí
a ovládnout vždy každá žena chce
ať manžela či svého milence.
To chcete nejvíc! Je-li vám to vhod,
připravte si mne třeba o život!“

A žádná ze všech panen, žen a vdov
nemohla popřít pravdu jeho slov;
že prý ho čeká milost zasloužená.

Tu vyskočila ona stará žena,
kterou ten rytíř našel v lese v trávě.
„Královno, milost!“ křikla pronikavě.
„Než skončí soud, mně učiň po právu!
To ode mne měl rytíř průpravu

a přislíbil mi za to rukoudáním,
že splní všechno, co bude mým přáním,
když nezbrání mu žádná síla vyšší.
Rytíři, žádám, celý soud to slyší,
aby sis vzal mě hnedka za svou choť;
víš dobře, mně že vděčíš za život,
že tahle pravda zapírat se nedá!“

Tu rytíř vykřik: „Běda mi, ach běda!
Já nepopírám učiněný slib,
pro lásku boží, vyber si však líp!
Mne nech a vem si všechno moje zlato!“

„To radši peklo!“ odsekla mu na to.
„Třeba jsem stará, ošklivá a chudá,
mnou nehnula by všechna zlatá ruda
v útrokách země, abych ustoupila
a nebyla tvá ženuška a milá!“

„Má milá!“ vykřik. „To spíš zatracení!
Žel, že kdy člověk mého postavení
tak podlým kouskem zneuctěn být moh!“

Ale nic naplat, nakonec náš hoch
byl přece nucen oženit se s ní,
aby s ní sdílel lože svatební.

Tady mne možná stihnou vaše výtky,
že z nedbalosti nedám do povídky
popis té celé radosti a slávy,
s nimiž se přece vždycky sňatek slaví.
Té výtky však mě každý snadno zprostí;
nebylo ani stopy po slavnosti,
bylo jen plno starostí a vzdychů.
Dal se s ní oddat ráno, zcela v tichu,
a přes den dřepěl doma jako sova;
tak strašná byla žena rytířova.

A co pak v nitru zakoušel, můj Bože,
když s ní měl večer prvně sdílet lože!
Sem tam se vrtěl, pryč se odvraceje,
a trpěl tím, že bába se mu směje
a říká: „Muži, nač ty drahoty?
Dělá to s ženou každý jako ty?
To u dvora se takhle svatba slaví?
Je každý rytíř zde tak upejpavý?
Jsem přece tvoje manželka a milá,
já jsem ti přece život zachránila!
Což jsem ti někdy ublížila snad,
že první noc mi srdce můžeš rvát?
Jen blázen si tak hloupě počíná.
V čem je má vina? Co je příčina?
Budu-li moci, hned to napravím.“

„Napravím!“ vykřik. „Pane Bože, čím?

Jakpak bys mohla napravit tu škodu!
Jsi ještě k všemu ubohého rodu,
k té ošklivosti, k tomu svému stáří,
že není div, že špatně se mi daří.
Vyrvi mi srdce, Bože můj, a brzy!“

„Tak tedy,“ řekla, „to tě nejvíc mrzí?“

„Ba právě,“ řekl, „což je třeba více?“

„To, pane můj, dá snadno napravit se,
budu-li chtít, dřív než tři noci minou,
to ale musíš ke mně spustit jinou!

Co však tu říkáš o šlechtickém rodu,
který byl zděděn s předky po původu
a který, myslíš, dělá šlechtice,
neplatí víc než kdákot slepice.
Na toho hled, kdo nevychází z ctnosti
jak v soukromí, tak vůči veřejnosti,
po dobrých činech touže nejvíce;
v tom lze ti právem vidět šlechtice!
Od Boha máme býti zušlechtěni,
ne řadou předků nebo pro své jmění,
a třeba po nich máme dědictví,
které se erby vznešenými skví,
přec nelze po nich v ničem poděditi
to jejich vlastní ctnostiplné žití,

pro něž se oni stali šlechtici
a jež nás nutí téhož dosíci.

Moudře to řek ten básník z Florencie,
ten Dante, verši, hle, zde cituji je,
takhle to říká v jedné ze svých básní:

„Jen zřídka rostou z chabé větve vlastní
člověka ctnosti: šlechtnost Bůh dává
jen tomu, kdo ji v Bohu vyhledává.“
Nic nemohou nám odkázati předci
než jmění, jež je pomíjivou věcí.

A každý stejně jako já to ví,
že kdyby v rodu bylo šlechtictví,
pak musela by v každém pokolení
ctnost projevit se, jež se nepromění
na veřejnosti ani v soukromí
a hřích a podlost spáchat neumí.

Dům najdi tmavý, že bys nenalez
po Kavkaz tmavší, oheň dovnitř vnes
a pryč odejdi po zavření vrat;
a přece bude oheň stejně plát,
jako by plál před velkým davem lidí;
tak přirozené zákony jej řídí,
dím na mou duši — plál by, než by zhas.

Šlechtnost však, jak dokážu ti zas,

nemožno zdědit; lidé nepodobni
jsou ve svých činech hořícímu ohni,
jenž po své vlastní povaze se činí.

Ví Bůh, jak často velkých pánů syni
hanebně žijí, jak bývají hříšní.

A kdo jen proto šlechtictvím se pyšní,
že slavný dům byl místem jeho zrodu,
že z šlechtného, starého je rodu,
aniž sám skutkem následovat chce
své šlechtné a vzácné předchůdce,
je nicka — byt' měl titul bůhvíjaký,
a sprostý čin nás mění ve sprostáky.

Šlechtictví není jenom předků jméno,
jež jejich ctností bylo vyzdviženo;
to je ti cizí, nemáš práva na ně.

Své šlechtictví máš jenom z boží dlaně,
tvou šlechtnost jen On má na vůli,
tu nezdědíš tak jako tituly.

Však Valerius říká, jen to věz,
jak Tullius Hostilius se vznes,
v mocného vyrost z bídy člověka.

Co Boëthius psal, co Seneca?

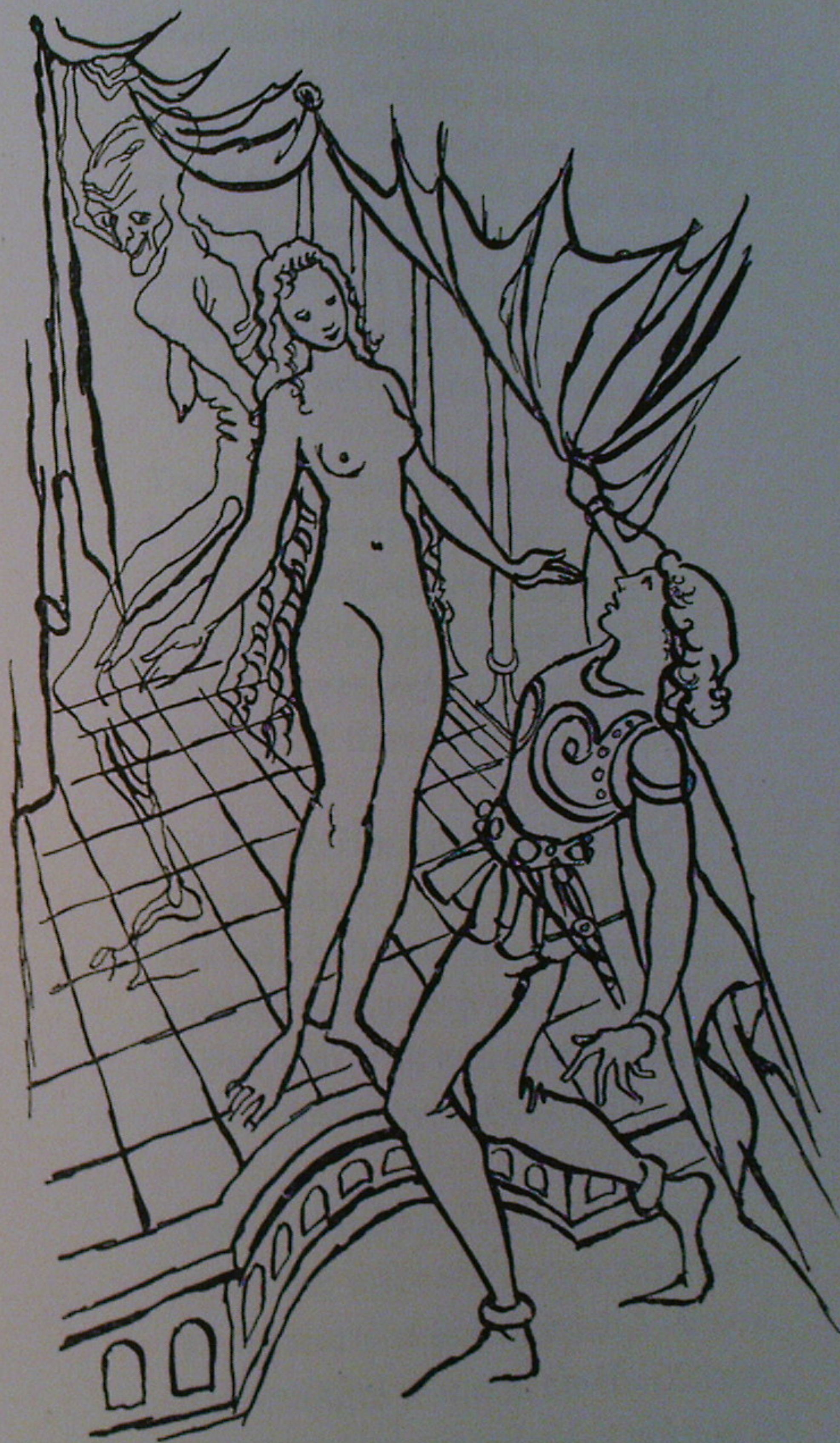
Tam výslovně je psána pravda jedna,
že šlechtic ten je, šlechtně kdo jedná.

A proto, muži, shrnuji v té věci:

Třebaže hrubí byli snad mí předci,

Bůh přece může ze své milosti,
jak doufám, přát mi život ve ctnosti.
Pak budu šlechetná, když v činech mých
jen ctnost se projeví a nikdy hřích.
A myslíš-li, že chudobou jsem vinna,
pomni, že Bůh náš poslal svého syna,
jenž v chudobě žil dobrovolně s námi;
a všichni lidé pochopí už sami,
že Ježíš Kristus, nebeský náš král,
to, co je k hanbě, by si nevybral.
Chudoba skromná zaslouží si úcty;
čti Senecu a jiných celé tucty.
Kdo chudě žije při pokojném díle,
je bohatý, byť byl si bez košile.
A ten, kdo příliš po bohatství prahne,
je chudák, neboť cíle nedosáhne.
Leč kdo nic nemá, nemá žádné touhy,
je bohat, byť byl tobě chudás pouhý.

Chudoba ctnostná může zpívat sobě;
Juvenal v žertu mluví o chudobě:
,Chudák si zpívá, i když lupiči
u cesty na něj úklad políčí.'
Chudoba tísni, leč i dobro činí,
umění mnohých bývá původkyní;
moudrosti též je dobrou učitelkou
tomu, kdo má s ní trpělivost velkou.

Chudoba je, byť zdánlivě tě souží,
vlastnictvím, po němž nikdo nezatouží.
Když člověk chud je, nouze často dá mu
proniknout k Bohu a též k sobě samu.
Chudoba, myslím, brýle jsou, v jichž skle
rozeznat můžeš pravé přátele.
Já nechávám tě taky na pokoji,
tak už mě netrap pro chudobu moji!

To, že jsem stará, uráží tvé city?
I když snad nejsou žádné authority,
jež o tom píší, vždyť vy sami, páni,
jste zavedli to, starců uctívání;
,otče' je zvete, ochránci vy slabých;
však citátů dost o tom nalezla bych.

Jestli ti stářím, ošklivostí vadím,
tak parohy ti aspoň nenasadím;
škaredá bába, na tom je snad dost,
uchová nejlíp svoji nevinnost.
Když vím však teď, co máš mi za chyby,
hned ukojím tvé světské záliby.

Vybeř si tedy z těchle věcí dvou:
chceš mě mít radši starou, ošklivou,
až do smrti však pokornou a věrnou,
že nezažiješ se mnou chvílku černou,
a nebo mám být mladá, s pěknou lící,
aby ses musel svého klidu zřici

pro srážky s těmi, kteří ve tvém domě
a snad i jinde seběhnou se pro mě?
Tak jen si vyber, co bys přál si spíš?“

Ten rytíř dumal, vzdych, jaký má kříž,
leč nakonec řek na to její ptaní:
„Má drahá ženo, láska má a paní,
tvé moudré vládě podřídím se rád;
rozhodni sama, jak se to má stát,
oběma aby bylo nám to ke cti!
Mně je to jedno; jak si ty chceš vésti,
to bude jistě nejlepší i pro mě.“

„To znamená, že mám teď vládu v domě,
že mohu jednat po svém ve všem všude?“

„Ba, ženo,“ řekl, „nejlepší to bude!“

„Tak mi dej pusu! Už je po boji!
Věř, pro tebe teď budu obojí;
hezká i věrná totiž býti mohu.
A ať se zblázním, tak se modlím k Bohu,
tak oddaná a věrná nebudu-li,
jak lze jen ženě při nejlepší vůli!
A nebudu-li kráska k pohledání
do zítřka, jako nejkrásnější paní
na celém světě, kde jen slunce svítí,
pak, jestli chceš, mi můžeš zkrátit žití!“

Shrň záclonu a pohleď! Stojím v slově?“

A když zřel rytíř zcela opravdově,
že omládla, a spatřil její krásu,
pevně ji objal radostí kol pasu
a cítil, jak mu v srdci blaho vzrůstá,
a na tisíckrát zulíbal jí ústa.
A ona byla ráda svolna k všemu,
co libost v lásce působilo jemu.

A tak si žili, dokud neskonali
v té rozkoši. A dej nám, nebes králi,
manžely mírné, mladé, čerstvé v loži,
a přežítí je dejž nám přízeň boží!
A také prosím, ať Bůh život zkrátí
tomu, kdo nechce ženu poslouchati;
a na mrzuté dědky, na držgrešle,
ať brzy ránu morovou svou sešle!

